

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

İKİNCİ BÖLÜM

MORAL VE DİĞERLERİ v. TÜRKİYE

(Başvuru no 49867/17 ve diğer 31 başvuru)

© Çeviren, Kadir Öztürk, AIHS Hukuk Danışmanı, Hukuk Çevirmeni, [@LegalCounsel_TR](#), 2022. Bu çeviriyi yayımlama izni, yalnızca Mahkeme'nin veri tabanı olan HUDOC'a konulması için verilmiştir.

© Translated by Kadir Öztürk, Legal Counsel to the ECHR, Legal Translator, [@LegalCounsel_TR](#), 2022. Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

KARAR

STRAZBURG

18 Ekim 2022

İşbu karar kesin olup; bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

Moral ve Diğerleri v. Türkiye davasında,

Başkan Branko Lubarda,

Hakimler Jovan Ilievski,

Diana Sârcu,

ve Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Dorothee von Arnim’in katılımıyla,
Komite olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde bulunan, Türk vatandaşları olan, isimleri ve farklı başvuru tarihleri karar ekinde bulunan listede yer alan otuz iki kişinin (“başvuranlar”), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme’nin (“Sözleşme”) 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvuruları,

Yargılama öncesi tutukluluğun uzunluğuna ve hukuka uygunluğuna ve bir suçun işlendiğine ilişkin makul şüphenin bulunmadığına, başvuranların tutuklanma nedenleri ve haklarındaki herhangi bir suçlama hakkında derhal bilgilendirilmediği iddiasına, ayrıca tutukluluğun hukuka uygunluğuna ilişkin yargı denetiminin etkisiz olduğuna, tazminat alma yolunun bulunmadığına, yetkililer tarafından yapılan aramaların hukukiliğine ilişkin şikayetlerin, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilen Türk Hükümetine (“Hükümet”) bildirilmesi kararını ve başvuruların geri kalanının kabul edilemez olduğuna ilişkin kararı,

Tarafların görüşlerini,

ve Hükümetin başvurunun bir Komite tarafından incelenmesine karşı itirazlarını reddeden kararı dikkate alarak;

27 Eylül 2022 tarihinde gerçekleştirilen kapalı müzakerelerin ardından,

Bu tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

DAVANIN KONUSU

1. Mevcut başvurular, esas olarak, başvuranların 15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişimi sonrasında Türk makamları tarafından “Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması” (bundan sonra metinde “FETÖ/PDY” olarak anılacaktır) olarak tanımlanan ve darbe girişiminin arkasında olduğu değerlendirilen bir örgüte üye oldukları şüphesiyle yakalanmaları ve tutuklanmalarıyla ilgilidir (Davalı Hükümet tarafından ilan edilen olağanüstü hale ilişkin ayrıntılar ve ardından Avrupa Konseyi Genel Sekreterine sunulan askıya alma bildirimini de dâhil olmak üzere darbe girişiminin ardından meydana gelen olaylar ile olağanüstü hal ilan edilmesinin ardından meydana gelen yasal gelişmelerle ilgili ayrıntılı bilgiler, Baş/Türkiye (no. 66448/17, §§ 6-14 ve §§ 109-110, 3 Mart 2020) kararında yer almaktadır). 17209/19 ve 28696/19 numaralı başvurularda yer alan başvuru sahipleri hariç olmak üzere,

başvuranların tamamı, o dönemde farklı tür ve/veya seviyelerde hakim veya savcı olarak görev yapmaktaydı. Söz konusu geri kalan iki başvuru sahibi, yakalandıkları ve yargılama öncesi tutuklandıkları sırada adli makamlardan zaten ihraç edilmişti.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, 16 Temmuz 2016 tarihinde, diğerlerinin yanı sıra, yargı sistemi içinde FETÖ/PDY üyesi olduğundan şüphelenilen kişiler hakkında ceza soruşturması başlatmıştır. Bunun üzerine, Hâkimler ve Savcılar Kurulu (“HSK”), çeşitli tarihlerde, - aralarında bazı başvuranların da bulunduğu - binlerce hâkim ve savcının, darbe girişimini başlatan terör örgütüne üye olduklarına dair kuvvetli şüphe bulunduğu gerekçesiyle, görevden uzaklaştırılmasına karar vermiştir (söz konusu HSK kararına ilişkin ayrıntılı bilgiler, Baş (yukarıda anılan, §§ 15-21) ve Turan ve diğerleri/Türkiye (no. 75805/16 ve diğer 426 başvuru, §§ 13-15, 23 Kasım 2021) kararlarında bulunabilir). HSYK'nın 16 Temmuz 2016 tarihli görevden uzaklaştırma kararında, başvuruçularından biri (yani 61373/17 numaralı başvuruda yer alan başvuruçusu) hakkında, diğer kişilerle birlikte, HSYK'nın, atamaları protesto amaçlı bir örgüt faaliyeti olarak değerlendirdiği hakkındaki atama kararının ardından sağlık gerekçesi iddiasıyla göreve başlamaması nedeniyle 2015 yılında başlatılan disiplin soruşturmasına atıfta bulunulmuştur.

3. Başvuranlar esas olarak, çeşitli tarihlerde, Türk Ceza Kanunu'nun 314. maddesi uyarınca cezalandırılan bir suç olan FETÖ/PDY üyeliği şüphesiyle yakalanmış ve tutuklanmışlardır (yukarıda anılan Baş, § 58). Tutuklama kararları, esasen, başvuranların darbe girişimini başlatan örgüte üye oldukları gerekçesiyle hâkimlik veya savcılık görevlerinden uzaklaştırılmış olmalarına ya da yetkilerinin kaldırılmasına dayandırılmıştır. Ayrıca, bazı başvuranlarla ilgili olarak, tutuklama kararlarının, delil unsuru olarak, ByLock mesajlaşma sisteminin kullanımına dayandırıldığı görülmektedir. Başvuranların, bir suç işlediklerine dair makul şüphenin bulunmadığı iddiası da dâhil olmak üzere, tutuklama kararlarına karşı ileri sürdükleri itirazlar, Anayasa Mahkemesi de dâhil olmak üzere, mahkemeler tarafından reddedilmiştir (bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis) bk. yukarıda anılan Turan ve diğerleri, §§ 22-27).

4. Tarafların verdiği son bilgilere göre, başvuranların çoğu, ilk derece mahkemeleri tarafından terör örgütü üyeliği suçundan cezaya mahkûm edilmiş, bir kısmı ise beraat etmiştir. Çoğunlukla temyiz işlemlerinin halen derdest olduğu görülmektedir.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

I. BAŞVURULARIN BİRLEŞTİRİLMESİ

5. Başvuruların benzer konularını dikkate alan Mahkeme, bunların tek bir kararda birlikte incelenmesini uygun bulmaktadır.

II. SÖZLEŞMENİN 5 § 1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

6. Başvuranlar Sözleşme'nin 5 § 1 (c) . maddesi anlamında, tutuklanmalarını gerektiren bir suç işlediklerine dair makul şüpheye yol açan belirli bir delil unsuru bulunmadığından şikâyetçi olmuşlardır.

7. Hükümet, Mahkemeden, bu şikâyetin, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca tazminat yolunu kullanmayan veya tazminat talepleri halen derdest olan başvuranlar açısından kabul edilemez olduğuna karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Hükümet ayrıca, Mahkemeden, başvuranların, başvurularının yapılmasının ardından davalarındaki gelişmeler hakkında Mahkemeye bilgi vermemeleri nedeniyle başvuru hakkının kötüye kullanıldığı gerekçesiyle başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilmesini talep etmiştir.

8. Mahkeme, daha önce Türkiye aleyhindeki diğer davalarda sunulan benzer itirazların reddedildiğini (örneğin bakınız yukarıda anılan Baş, §§ 118-121 ve yukarıda anılan Turan ve diğerleri, §§ 57-64) ve mevcut davadaki bu bulgulardan ayrılmak için hiçbir neden görmediğini belirtmektedir. Bu nedenle Mahkeme, bu şikâyetin Sözleşmenin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça temelsiz veya başka herhangi bir gerekçeyle kabul edilemez olmadığını düşünmektedir. Dolayısıyla, şikâyetin kabul edilebilir olduğuna karar verilmelidir.

9. Mahkeme, başvuru sahiplerinin ilk tutukluluklarının yalnızca HSYK tarafından görevden uzaklaştırılmaları için alınan kararlara ve/veya ByLock mesajlaşma sistemini kullandıklarını gösteren bilgilere dayandığını belirtmektedir. Mahkeme, başvuru sahiplerinin yargılama öncesi tutukluluklarının emredilmesinde yerel mahkemeler tarafından dayanılan bu gerekçelerin hiçbirinin, kendilerine atfedilen suçla ilgili olarak Madde 5 § 1 (c) kapsamında "makul şüphe" teşkil edecek nitelikte olmadığını tespit etmiştir (bakınız *Baş*, yukarıda bahsi geçen, §§ 170-195 ve *Akgün v. Türkiye*, no. 19699/18, §§ 151 -185, 20 Temmuz 2021). Ayrıca, HSYK kararında adı geçen başvurucu hakkında disiplin soruşturması (bakınız yukarıdaki 2. paragraf) yapılmasına ilişkin olarak, söz konusu soruşturmanın temelindeki eylemin, bu haliyle FETÖ/PDY üyeliğine işaret edebileceği ve bu suretle ilgili başvurucu hakkındaki tutuklama kararına yol açan şüpheye temel teşkil etmiş olabileceği sonucunu destekleyecek argümanlar sunmamıştır (karşılaştırınız, gerekli değişiklikler yapılarak, yukarıda anılan Baş, § 188).

10. Başvuranların ilk tutuklandıkları sırada, kendilerine atfedilen suç işlemiş olabilecekleri yönündeki nesnel gözlemciyi ikna edebilecek başka bir bilgi veya kanıtın bulunmaması nedeniyle , Mahkeme, yukarıda belirtilen davalardaki bulgularından ayrılmak için hiçbir neden görmemekte ve Madde 5 § 1 'in ihlal edildiğini tespit etmektedir. Ayrıca, bu davada Sözleşme'nin 5. maddesinin yorumlanmasında ve uygulanmasında kesinlikle dikkate alınması gereken bağlamsal bir faktör olan darbe girişiminden – yani, Türkiye'nin olağanüstü hal ilanına ve istisna bildirimine neden olan olay –

kısa bir süre sonra başvuru tutuklansa da, söz konusu önlemin, durumun zaruretleri tarafından kesinlikle gerekli olduğu söylenemez (karşılaştırınız *Baş*, yukarıda anılan, §§ 115 -116 ve §§ 196-201).

III. DİĞER ŞİKAYETLER

11. Madde 5 §§ 1, 2, 3 ve 5 uyarınca kalan şikayetlerle ilgili olarak, Mahkeme, Madde 5 § 1 açısından yukarıda varmış olduğu sonuçlar ve *Turan ve Diğerleri* davasındaki (yukarıda anılan, § 98) değerlendirmeleri göz önünde bulundurarak bunları incelememeye karar vermektedir .

SÖZLEŞMENİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

12. Başvuru sahipleri, manevi tazminat konusunda değişen miktarlarda tazminat talep etmişlerdir. Başvuranların çoğu, esasen görevden çıkarılmaları sebebiyle maruz kaldıkları kazanç kaybına ilişkin olarak maddi tazminat ile ulusal mahkemeler ve Mahkeme önünde yapmış oldukları yargılama masraf ve giderlerinin ödenmesini talep etmişlerdir.

13. Hükümet başvuranların taleplerine, dayanaktan yoksun ve aşırı oldukları gerekçesiyle itiraz etmiştir.

14. Mahkeme, daha önce *Turan ve diğerleri* kararında (yukarıda anılan, §§ 102-107) belirttiği sebeplerle, maddi zarar bağlamında ileri sürülen talepleri reddetmekte ve başvuranların her birine, manevi zarar ile masraf ve giderler bağlamında sunulan talepleri içerecek şekilde, söz konusu miktardan doğabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere 5.000 avro (EUR) ödenmesine hükmetmektedir.

BU NEDENLERLE MAHKEME, OYBİRLİĞİ İLE,

1. *Başvuruların birleştirilmesine;*
2. Başvuranlar hakkında ilk tutuklama kararlarının verildiği sırada bir suç işlediklerine dair makul şüphe bulunmadığı iddiasıyla ilgili olarak, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesine ilişkin şikâyetin kabul edilebilir olduğuna;
3. Başvuranlar hakkında ilk tutuklama kararlarının verildiği sırada bir suç işlediklerine dair makul şüphenin bulunmaması nedeniyle, Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin ihlal edildiğine;
4. Başvuranların Sözleşme'nin 5. maddesi kapsamındaki geri kalan şikâyetlerinin kabul edilebilirliğini ve esasını incelemeye gerek olmadığına;
- 5.

- (a) Davalı Devletin, üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek ve söz konusu miktarlar üzerinden ödenebilecek her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, manevi tazminat ile masraf ve giderler bağlamında, başvuranların her birine 5.000 avro (beş bin) ödenmesine;
- (b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz uygulanmasına;
6. Başvuranların adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine karar vermiştir.

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca 18 Ekim 2022 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Dorothee von Arnim
Yazı İşleri Müdürü

Branko Lubarda
Başkan

MORAL VE DİĞERLERİ v. TÜRKİYE

EK

Dava listesi:

Sıra no.	Başvuru no.	Dava adı	Başvuru tarihi	Başvuru sahibi Doğum Tarihi	Temsilcisi:	Yargılama öncesi tutuklandığı sırada başvuranın statüsü	İlk tutuklama kararının dayandırıldığı delil unsuru
1	49867/17	Moral v. Türkiye	28/04/2017	Nurullah MORAL 09/03/1990		Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	ByLock mesajlaşma sistemi HSYK kararı
2	61373/17	Duran v. Türkiye	19/04/2017	Bekir DURAN 23/02/1972	İhsan MAKAS	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
3.	21859/18	Şahin v. Türkiye	17/04/2018	Mesut ŞAHİN 06/10/1972	Hakan ÇELİKESER	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
4.	3933/19	Önay v. Türkiye	04/12/2018	Adem ÖNAY 20/02/1973	Muhammet GÜNEY	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı

MORAL VE DİĞERLERİ v. TÜRKİYE

Sıra no.	Başvuru no.	Dava adı	Başvuru tarihi	Başvuru sahibi Doğum Tarihi	Temsilcisi:	Yargılama öncesi tutuklandığı sırada başvuranın statüsü	İlk tutuklama kararının dayandırıldığı delil unsuru
5.	9498/19	Fırat v. Türkiye	07/02/2019	Ercan FIRAT 04/01/1973	İrem TATLIDEDE	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
6.	11767/19	Z.E. v. Türkiye	21/02/2019	Z.E. 21/05/1974	Ebubekir RENK	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
7.	15183/19	Çifçi v. Türkiye	28/02/2019	Alim ÇİFÇİ 17/02/1990	Hilal YILDIZ ÇİFÇİ	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
8.	15900/19	Kara v. Türkiye	11/03/2019	Hatice KARA 05/01/1968	Ahmet KARA	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
9.	16418/19	Acar v. Türkiye	01/03/2019	Neşe ACAR 04/01/1983	Karar Koray ATAK	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı

MORAL VE DİĞERLERİ v. TÜRKİYE

Sıra no.	Başvuru no.	Dava adı	Başvuru tarihi	Başvuru sahibi Doğum Tarihi	Temsilcisi:	Yargılama öncesi tutuklandığı sırada başvuranın statüsü	İlk tutuklama kararının dayandırıldığı delil unsuru
10.	17209/19	Balkan v. Türkiye	05/03/2019	Servet BALKAN 15/11/1990	Mehmet Fatih İÇER	Eski hakim	HSYK kararı
11.	17330/19	Turan v. Türkiye	25/03/2019	Nusret TURAN 18/03/1985	Hanifi BAYRI	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	ByLock mesajlaşma sistemi HSYK kararı
12.	17479/19	Üre v. Türkiye	26/03/2019	Mehmet ÜRE 15/12/1987	Hanifi BAYRI	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
13.	18428/19	Yakar v. Türkiye	14/03/2019	Ahmet Gazi YAKAR 18/12/1980	Arif Nazif AYDIN	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
14.	18777/19	Doğanay v. Türkiye	20/03/2019	Aykut DOĞANAY 20/07/1987	İrem TATLİDEDE	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı

MORAL VE DİĞERLERİ v. TÜRKİYE

Sıra no.	Başvuru no.	Dava adı	Başvuru tarihi	Başvuru sahibi Doğum Tarihi	Temsilcisi:	Yargılama öncesi tutuklandığı sırada başvuranın statüsü	İlk tutuklama kararının dayandırıldığı delil unsuru
15.	19105/19	Çelebi v. Türkiye	21/03/2019	Mehmet ÇELEBİ 01/03/1972	Tarık Said GÜLDİBİ	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
16.	20084/19	İkibaş v. Türkiye	25/03/2019	Türker İKİBAŞ 01/12/1974	Ayça Beyza İKİBAŞ	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
17.	20713/19	Çınar v. Türkiye	02/04/2019	İbrahim ÇINAR 05/03/1970	Mehmet ÖNCÜ	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
18.	21193/19	Şahin v. Türkiye	12/04/2019	Hasan ŞAHİN 01/06/1973	Hilal YILMAZ PUSAT	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
19.	21948/19	Bayar v. Türkiye	03/04/2019	Bayram BAYAR 20/11/1975	Özcan AKINCI	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı

MORAL VE DİĞERLERİ v. TÜRKİYE

Sıra no.	Başvuru no.	Dava adı	Başvuru tarihi	Başvuru sahibi Doğum Tarihi	Temsilcisi:	Yargılama öncesi tutuklandığı sırada başvuranın statüsü	İlk tutuklama kararının dayandırıldığı delil unsuru
20.	22682/19	Çakmak v. Türkiye	11/04/2019	Mehmet ÇAKMAK 18/03/1978	Ömer Faruk ERGÜN	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
21.	22727/19	Kalkan v. Türkiye	19/04/2019	Nurullah KALKAN 10/06/1982	Ayşe Sümeyye BEKLEYEN	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
22.	24620/19	Öcal v. Türkiye	24/04/2019	Ceyhun ÖCAL 25/05/1984	Oktay AYDOĞDU	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
23.	24753/19	Güngör v. Türkiye	29/04/2019	Orhan GÜNGÖR 03/06/1971	Muhammet GÜNEY	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
24.	25250/19	Say v. Türkiye	06/05/2019	Kadir SAY 07/08/1980	Muhammet GÜNEY	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı

MORAL VE DİĞERLERİ v. TÜRKİYE

Sıra no.	Başvuru no.	Dava adı	Başvuru tarihi	Başvuru sahibi Doğum Tarihi	Temsilcisi:	Yargılama öncesi tutuklandığı sırada başvuranın statüsü	İlk tutuklama kararının dayandırıldığı delil unsuru
25.	28696/19	Kızıroğlu v. Türkiye	03/05/2019	Akif KİZİROĞLU 15/08/1980		Eski hakim	ByLock mesajlaşma sistemi
26.	29315/19	Yoncalık v. Türkiye	10/05/2019	Feyyaz YONCALIK 05/04/1975	Tarık Said GÜLDİBİ	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
27.	32274/19	Türkel v. Türkiye	28/05/2019	Adem TÜRKEL 10/02/1976	Tarık Said GÜLDİBİ	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
28.	35475/19	Çolak v. Türkiye	17/06/2019	Mustafa Kamil ÇOLAK 06/04/1980		Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
29.	36545/19	Güney v. Türkiye	17/06/2019	Kenan GÜNEY 01/01/1973	Muhammet GÜNEY	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı

MORAL VE DİĞERLERİ v. TÜRKİYE

Sıra no.	Başvuru no.	Dava adı	Başvuru tarihi	Başvuru sahibi Doğum Tarihi	Temsilcisi:	Yargılama öncesi tutuklandığı sırada başvuranın statüsü	İlk tutuklama kararının dayandırıldığı delil unsuru
30.	40854/19	Duran v. Türkiye	22/07/2019	Mustafa DURAN 10/04/1970	Hakan Gökay SARIOĞLU	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
31.	41022/19	Varol v. Türkiye	29/07/2019	Levent VAROL 24/06/1981	Clemens LAHNER	Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı
32.	41361/19	Güzeltaş v. Türkiye	26/07/2019	Gülşah GÜZELTAŞ 16/04/1982		Hâkim veya Cumhuriyet savcısı	HSYK kararı